

การวิจัย และการค้นคว้าที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเกี่ยวกับวิชาภูมิศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้มีผู้ทำไว้หลายเรื่อง แต่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนการสอนวิชานี้โดยตรง ยังไม่มีผู้ใดทำไว้ แต่ก็มีผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องพอจะนำมากล่าวได้ดังนี้ คือ

ในปี พ.ศ. 2499 สิริมา วรยิ่งยง¹ ได้ทำการวิจัย เรื่อง "โครงการจัดและดำเนินการสอนวิชาภูมิศาสตร์ - ประวัติศาสตร์แผนใหม่" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะปรับปรุงวิธีการสอนวิชาภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ ในชั้นมัธยมให้เป็นที่น่าสนใจ

ผลการวิจัย ปรากฏว่า การจัดการสอนแผนใหม่จะบรรลุผลได้ ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมแสดงความคิดเห็น มีการซักถาม หรือค้นคว้าหาคำตอบโดยการศึกษาค้นคว้า การไปทัศนศึกษา โดยครูคอยเป็นที่เลี้ยง คอยให้ความช่วยเหลือเท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2505 อารีรัตน์ ศุภเมธี² ได้ทำการวิจัย เรื่อง "การศึกษาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์นอกสถานที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร ธนบุรี" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงวิธีการที่จะทำให้การศึกษาวิชาภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์นอกสถานที่เป็นผลต่อนักเรียนมากที่สุด และเพื่อสนับสนุนให้การเรียนการสอนแผนใหม่ได้ผลยิ่งขึ้น

ผลของการวิจัย พอสรุปได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่เคยไปศึกษานอกสถานที่เพียงปีละครั้ง หรือไม่เคยไปเลย แต่การจักไปศึกษานอกสถานที่ นักเรียนร่วมไปด้วยทุกครั้งมีมาก

¹ สิริมา วรยิ่งยง, "โครงการจัดและดำเนินการสอนวิชาภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์แผนใหม่" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2499).

² อารีรัตน์ ศุภเมธี, "การศึกษาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์นอกสถานที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร ธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2505).

ถึงร้อยละ 90 ระยะเวลาที่จัดนั้นไปกลับวันเดียว ซึ่งเวลาน้อยไป ศึกษาได้ไม่ทั่วถึง การประเมินผลของโรงเรียนเกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่ ก็ให้เด็กเขียนรายงานเท่านั้น อารีรัตน์ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ก่อนจัดไปศึกษานอกสถานที่ ควรมีการประชุมพิเศษเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไป เพื่อให้เด็กเรียนทราบความมุ่งหมายอย่างชัดเจน และควรกำหนดระยะเวลาให้พอเหมาะที่เด็กจะศึกษาได้ทั่วถึง ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กด้วย อาจจะตั้งสมาคมท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาแบบประเทศอังกฤษ ซึ่งมีสมาคมเรียกว่า "The School Journey Association" ก็จะช่วยให้การศึกษานอกสถานที่เป็นไปด้วยดียิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ. 2508 จิตรบุญธรรม เฒ่าวัฒนา³ ได้ทำการวิจัย เรื่อง "การสำรวจปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญว่ามีอะไรบ้าง และมากน้อยเพียงใด

ผลการวิจัย พอสรุปได้ว่า วิธีการสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะโรงเรียนขาดอุปกรณ์ ที่ยังมีก็ล้าสมัย ครูยังมีชั่วโมงสอนมาก ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ไม่มีการจัดกิจกรรมในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร จิตรบุญธรรม ได้เสนอแนะไว้ว่า การปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษานั้น ต้องร่วมมือกันระหว่างครูผู้สอน กระทรวงศึกษาธิการต้องจัดอบรมครู ปรับปรุงหลักสูตร ประมวลการสอน และแบบเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โรงเรียนก็ต้องให้ความช่วยเหลือในการจัดบริการต่าง ๆ แก่ครู เช่น หนังสือ-อุปกรณ์การสอน เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2509 พาณี แสงกิจ⁴ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "แนวคิดเกี่ยวกับการ

001728

³จิตรบุญธรรม เฒ่าวัฒนา, "การสำรวจปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508).

⁴พาณี แสงกิจ, "แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

ปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษา และทัศนะของครูและนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาให้ดีขึ้น

ผลของการวิจัย พบว่า ครูมีปัญหาส่วนตัวเกี่ยวกับรายได้ต้องประหยัด การสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพ เพราะครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป และมีงานพิเศษต้องทำด้วย ทำให้ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน ส่วนอุปกรณ์การสอน ครูต้องใช้เงินส่วนตัวซื้ออุปกรณ์มาใช้เอง ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของวิชานี้ ทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ แบบเรียนที่ใช้ยังไม่เหมาะสมกับเด็ก ทั้งทางด้านเนื้อหา ภาษา รูปเล่ม กระดาษพิมพ์ และภาพประกอบ โรงเรียนส่วนใหญ่มีห้องสมุด แต่ยังคงขาดหนังสือค้นคว้าเพิ่มเติม และยังมีห้องสังคมศึกษาน้อยมาก

ในปี พ.ศ. 2512 จารีย์ จิตนุสนธิ⁵ ได้ทำการวิจัย เรื่อง "ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร ธนบุรี" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร ธนบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาภูมิศาสตร์ให้ดียิ่งขึ้น

✓ ผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ครูสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรี วิธีการสอนของครูโดยมากใช้แบบบรรยายประกอบอุปกรณ์การสอน ส่วนใหญ่โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การสอนและหนังสือตำราที่ใช้ในการค้นคว้า เกี่ยวกับการสอนนักเรียนส่วนมากต้องการให้เพิ่มชั่วโมงการสอนให้มากกว่าเดิมในแต่ละสัปดาห์ จารีย์ ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนไว้ว่า ทั่วครูควรปรับปรุงวิธีสอนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ส่วนกระทรวงศึกษาธิการควรจัดให้มีการอบรมครูและจัดให้มีการนิเทศการศึกษาในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนวิชาภูมิศาสตร์

⁵จารีย์ จิตนุสนธิ, "ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร ธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

ในปี พ.ศ. 2513 อมรา มนัสวานิช⁶ ได้ทำการวิจัย เรื่อง "การศึกษาปัญหา การสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา และสถานะของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาล เพื่อนำผลมาปรับปรุงสภาพ การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่อไป

ผลของการวิจัย พบว่า ครูมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและความปลอดภัย วิธี การสอนของครูยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากครูขาดคุณวุฒิ และไม่ได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับการ สอนวิชานี้มาโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังขาดอุปกรณ์ หนังสือค้นคว้า หลักสูตรส่วนใหญ่ไม่ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม อมรา ได้เสนอแนะไว้ว่า กระทรวงศึกษาธิการควรให้ความ ช่วยเหลือครูให้มากขึ้น เช่น การตั้งศูนย์วัสดุอุปกรณ์สังคมศึกษาประจำภาคขึ้น ควรจัดอบรม ครู จัดพิมพ์หนังสือคู่มือการสอนสังคมศึกษาในภาคการศึกษา 2 ขึ้นโดยเฉพาะ และควรเพิ่ม บทเรียนบางตอนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้วย ส่วนตัวครูเองก็ควรปรับปรุงตัวเองใน ด้านความรู้และวิธีสอนด้วย

ในปี พ.ศ. 2513 จริญญา คุณมี⁷ ได้ทำการวิจัย เรื่อง "การศึกษาทั่วไปที่เป็น อุปสรรคต่อการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญศึกษา ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ เพื่อ เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

⁶อมรา มนัสวานิช, "การศึกษาปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2" (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะบัณฑิต- วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

⁷จริญญา คุณมี, "การศึกษาทั่วไปที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2513).

✓ ผลของการวิจัย ปรากฏว่า เนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์คลุมเครือและกว้างเกินไป อาจเนื่องมาจากครูไม่เข้าใจหลักสูตรที่พอักโต ครูมีพื้นฐานความรู้ทางวิชาภูมิศาสตร์น้อย ใช้อุปกรณ์ไม่เป็น จรรยา ใต้เสนอแนะไว้ว่า ศึกษานิทเทศ์หรือผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องของควรร่วมกันอบรมครู ซึ่งจะช่วยให้ครูสอนวิชาภูมิศาสตร์เข้าใจขอบข่ายของวิชานี้ดีขึ้น

ในปี พ.ศ. 2513 บุญลวน บุญเกิดราม⁸ (Boonluan Boongerdrum) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการสอนโดยใช้ภาพยนตร์และไม่ใช้ภาพยนตร์ในการสอนวิชาภูมิศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนกอักษรศาสตร์ โรงเรียนสตรีวิทยา บุญลวน ใต้แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม ใช้ครูคนเดียวกันสอน กลุ่มหนึ่งสอนโดยใช้คำอธิบายอย่างเดียว อีกกลุ่มหนึ่งใช้ภาพยนตร์ด้วย หลังจากการสอนซึ่งใช้เวลา 40 นาที จะมีการทดสอบ 10 นาที ทุก ๆ ครั้งที่สอน รวม 6 หัวข้อเรื่อง

✓ ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ใช้ภาพยนตร์ในการสอนสูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบบรรยาย บุญลวน ใต้สรุปผลไว้ว่า การสอนในประเทศไทยยังขาดเครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะเครื่องมือประเภทเครื่องฉาย บุญลวน ใต้เสนอแนะให้มีการใช้ภาพยนตร์ในการสอนในโรงเรียนต่าง ๆ และควรมีสุนัขอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา และครูควรใช้อุปกรณ์เหล่านี้ในการสอน

ในปี พ.ศ. 2515 คำวิ เกิดเกตู⁹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตภาคการศึกษา 1" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา

⁸ Boonluan Boongerdrum, "A Comparative Study of Geography Teaching with and without Films for Matayomsuksa V Arts Course Students in Satee Vitaya School," Chulalongkorn University Master Thesis Abstract, (October, 1970), p. 20.

⁹ คำวิ เกิดเกตู, "ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตภาคการศึกษา 1" (วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต คณะคุรุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

โดยทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตภาคการศึกษา 1 ยกเว้นกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย พอสรุปได้ว่า มีปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน ไม่สามารถจัดสอนให้ตรงตามสายวิชา นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนอุปกรณ์การสอน และแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ครูส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือทางด้านเนื้อหาวิชา และวิธีสอน ส่วนแบบเรียนควรปรับปรุงให้มีรูปภาพ แผนที่ที่ชัดเจน และเนื้อหาที่น่าสนใจ ทางด้านนักเรียน นักเรียนต้องการให้ครูสอนโดยวิธีสอนใหม่ ๆ เปิดโอกาสให้คิดค้นคว้าเพิ่มเติม ควรใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ ควรฉายภาพยนตร์ประกอบเป็นบางเรื่อง และเชิญวิทยากรมาเป็นครั้งคราว หรือไปทัศนศึกษาบ้าง คำวิ ไค์เสนอแนะไว้ว่า กระทรวงศึกษาธิการภาคการศึกษา และจังหวัด ควรร่วมมือกันจัดอบรม หรือสัมมนาครูสอนวิชาภูมิศาสตร์โดยเฉพาะ นอกจากนี้ควรจัดตั้งศูนย์วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับวิชาภูมิศาสตร์ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ส่วนทางด้านหลักสูตร แบบเรียน ควรปรับปรุงใหม่ให้ทันสมัยกว่านี้

สำหรับการวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ซึ่งมีผู้วิจัยพอที่จะนำมาศึกษาเป็นแนวทางประกอบการวิจัยครั้งนี้ คือ

ในปี ค.ศ. 1959 เพรสตัน อี. เจมส์¹⁰ (Preston E. James) ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับวิธีการกระตุ้นและเร้าให้นักเรียนนักศึกษาอยากเรียนวิชาภูมิศาสตร์อย่างไรจึงจะทำให้การเรียนการสอน วิชาในโรงเรียนเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสนุกสนาน เจมส์ได้เสนอแนะไว้ว่า การสอนวิชาภูมิศาสตร์ที่ถูกต้อง ต้องสอนให้รู้เรื่องมีเหตุผล ควรสอนให้รู้เรื่องเกิดมโนทัศน์ (Concept) ให้รู้เรื่องสามารถคิดถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีในแต่ละท้องถิ่นอย่างมีความหมายและสมเหตุสมผล ให้มองเห็นโครงสร้างอันจะเป็นทางทำให้เกิดความคิดเห็นอย่างนักภูมิศาสตร์ (Thinking Geographically)

¹⁰Preston E. James, "The Hard Core of Geography," New Viewpoints in Geography (Washington D.C. : The National Council for the Social Studies, 1959), p. 6.

ในปี ค.ศ. 1960 ซามูเอล ดันคัน¹¹ (Samuel Duncan) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดกิจกรรมประกอบการสอนวิชาภูมิศาสตร์ และการไปศึกษานอกสถานที่ ดันคัน พบว่าการจัดกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะช่วยยกระดับความรู้และเพิ่มความสนใจในการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ยิ่งขึ้น ดันคัน ได้กล่าวว่า การนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ และใช้ชุมชนเป็นแหล่งความรู้ จะช่วยให้การสอนวิชาภูมิศาสตร์มีประสิทธิภาพดี ดันคันได้เสนอแนะไว้อีกว่า การจัดกิจกรรมต้องให้เหมาะสมและตรงกับเนื้อหาวิชาที่เรียน และจะต้องเป็นประโยชน์ รวมทั้งเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ การสอนวิชาภูมิศาสตร์จึงจะได้ผลดี

ในปีเดียวกัน วิลเบอร์ เจ. สวิตเซอร์¹² (Wilbur J. Switzer) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการทำการบ้านแผนที่ภูมิศาสตร์ว่า จะมีประโยชน์ต่อนักเรียนมากน้อยเพียงใด ผลของการศึกษาพบว่า แบบฝึกหัดแผนที่เป็นการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์วิชาภูมิศาสตร์ ทำให้เข้าใจวิชาที่กว้างขวางขึ้น อันเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปเป็นแนวทางในการคิดและวิจารณ์ทางวิชาภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ สัญลักษณ์และข้อมูลต่างๆ ที่แสดงไว้บนแผนที่จะเป็นเครื่องช่วยในการแก้ปัญหาในการเรียน วิเคราะห์ และพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงทางวิชาภูมิศาสตร์ได้กว้างขวางขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวของโลกและสังคมดีขึ้น

¹¹Samuel Duncan, "The Utilization of Community Resources in the Instructional Program of the Secondary School," Encyclopedia of Educational Research (New York: Macmillan, 1960), p. 1306.

¹²Wilbur J. Switzer, "The Map Exercise as a Basic for Critical Thinking in High School Geography," The Journal of Geography, Vol. 59 (October, 1960), pp. 314-316.

ในปี ค.ศ. 1961 บี เอ็ม. แคสเปอร์¹³ (B.M. Casper) ได้ทำการศึกษา "ขอบข่ายของเนื้อหาในหลักสูตรวิชาภูมิศาสตร์แผนใหม่ ชั้น 4 ถึงชั้น 12" โดยมีวัตถุประสงค์จะรู้ว่าเนื้อหาที่จัดไว้ถูกต้องตรงกับจุดมุ่งหมายแค่ไหน และควรจะจัดเนื้อหาให้มีความยืดหยุ่นเพียงใด จึงจะเหมาะกับการพัฒนาของนักเรียน

ผลของการศึกษาปรากฏว่า เด็กชั้น 4 ถึงชั้น 12 ควรศึกษาวิชาภูมิศาสตร์กายภาพ ส่วนวิชาภูมิศาสตร์ภูมิภาค ควรจะเรียนเรื่องใกล้ ๆ ตัวไปก่อน แล้วจึงค่อยเรียนห่างตัวออกไป เมื่อเรียนชั้นสูงขึ้น แคสเปอร์ ได้เสนอแนะว่า การจัดหลักสูตรวิชาภูมิศาสตร์ควรแยกออกไปเป็นวิชาหนึ่งต่างหาก และควรคำนึงถึงวัย ทักษะ และความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรเน้นในด้านภูมิศาสตร์กายภาพ เศรษฐกิจและการเมือง เพราะจะได้เข้าใจสภาพการณ์ของสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้น

ในปี ค.ศ. 1965 นีโคลัส เฮลเบิร์น¹⁴ (Nicholas Helburn) ได้กล่าวถึงบทบาทของโครงการภูมิศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า จะเป็นเครื่องช่วยอย่างดีในการช่วยให้นักภูมิศาสตร์ และครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์เกิดความร่วมมือกัน ปัจจุบันนี้ได้มีความเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมืองอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยี ฉะนั้น การสร้างหลักสูตร และการจัดอุปกรณ์การสอนให้ทันสมัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง ความสำเร็จดังกล่าวขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์กับนักภูมิศาสตร์ เป็นสำคัญ

¹³B.M. Casper, "Scope and Sequence of Geographic Education in Modern School Curriculum Grade 4 through 12," The Journal of Geography, Vol. 50(February, 1961), pp. 53-58.

¹⁴Nicholas Helburn, "Improving Communicating Between the Teacher and the Geographer, The Role of the High School Geography Project," The Journal of Geography, Vol. 64(April, 1965), pp. 149-152.

ในปีเดียวกัน เดนนิส อาร์. คาร์ไมเคิล¹⁵ (Dennis R. Carmichael) ได้ทดลองสอนทักษะในการอ่านแผนที่ และความเข้าใจในวิชาภูมิศาสตร์ โดยแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง สอนให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และรู้จักสรุปความคิดเห็นต่าง ๆ และกลุ่มควบคุม สอนโดยยึดแบบเรียนเป็นหลัก คาร์ไมเคิล ได้ทำการทดสอบเป็น 2 ระยะ ระยะแรกทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนลงมือสอน โดยใช้ข้อทดสอบแบบมาตรฐานเป็นการทดสอบเชาวน์ ระยะที่ 2 หลังจากดำเนินการสอนไปแล้ว 14 สัปดาห์ จึงทดสอบการอ่านแผนที่มาตรฐาน

ผลการทดลองพอสรุปได้ว่า การใช้การสอนแบบที่ให้นักเรียนรู้จักคิดค้นหาเหตุผลด้วยตนเอง จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการอ่านแผนที่ และมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ได้ดีขึ้น เกิดความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ส่วนการสอนตามแบบเรียน เด็กจะรู้สึกเบื่อหน่าย และเข้าใจซา

ในปี ค.ศ. 1965 แอนน์ โรเรม วัตส์¹⁶ (Ann Rorem Watts) ได้ทำการศึกษาทดลองสอนเด็กนักเรียนในชั้นประถมปีที่ 6 เพื่อศึกษาว่า วิธีสอนคำศัพท์ทางภูมิศาสตร์แบบใดจะดีกว่ากัน วัตส์ ได้จัดเด็กออกเป็น 5 กลุ่ม และใช้ครูคนเดียวกันเป็นผู้สอนตามวิธีการสอนวิชาภูมิศาสตร์ 5 วิธี คือ การบอกเล่าและบรรยาย (Verbal definitions) การใช้รูปภาพเป็นอุปกรณ์ การใช้ฟิล์มสตริปเป็นอุปกรณ์ การใช้ภาพวาดโครงร่างเป็นอุปกรณ์ (Diagram drawings) และการใช้รูปหุ่นเป็นอุปกรณ์การสอน (Three dimensional models)

¹⁵ Dennis R. Carmichael, "Developing Map Reading Skills and Geographic Understandings by Means of Conceptual Teaching Method," Dissertation Abstracts, Vol. 26, No. 2 (June, 1966), p. 7176.

¹⁶ Ann Rorem Watts, "Conceptual Clarification of Certain Geographic Terms Through the Use of Five Presentation Modes," Dissertation Abstracts, Vol. 26, No. 3 (September, 1965), p. 1519.

✓ ผลของการทดลองพบว่า การสอนวิชาภูมิศาสตร์โดยใช้อุปกรณที่เป็นของจริงมาประกอบการสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ค่าต่าง ๆ ในวิชาภูมิศาสตร์ได้เร็ว และมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูง เพราะการสอนโดยใช้อุปกรณ์ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจและมองเห็นภาพของจริง

ในปี ค.ศ. 1966 เจมส์ ริชาร์ด เบบิส¹⁷ (James Richard Bemis) ได้ทำการศึกษาดังการจัควิชาภูมิศาสตร์ เขาไว้ในหมวดสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาว่าเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

ผลการวิจัยปรากฏว่า เนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ในหลักสูตรไม่มีความสัมพันธ์กัน ครูผู้สอนได้รับการฝึกฝนอบรมทางด้านภูมิศาสตร์ไม่เพียงพอ จึงสอนได้ไม่ดีเท่าที่ควร เนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ยังไม่เหมาะสมกับเด็ก เบบิส ได้เสนอแนะไว้ว่า การสอนวิชาภูมิศาสตร์ควรจัดสอนเฉพาะวิชา ไม่ควรรวมอยู่ในหมวดสังคมศึกษา การสอนในระดับประถมไม่ควรจะไหละเอียดมากเกินไป และควรส่งเสริมให้เด็กได้มีการค้นคว้า และทำกิจกรรมบางตามสมควร นอกจากนี้ควร เป็นหน้าที่ของสถาบันฝึกหัดครูทุกระดับที่จะจัดอบรมครูที่จะไปสอนวิชานี้ให้มีความรอบรู้ในสิ่งต่าง ๆ ให้มากขึ้น จะช่วยทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในปี ค.ศ. 1974 แมรี่ เอ. เฮปเบิร์น¹⁸ (Mary A. Hepburn) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในระดับประถมและมัธยมศึกษา เฮปเบิร์น ได้เสนอแนะเกี่ยวกับวิธีสอนภูมิศาสตร์ไว้ว่า การสอนควรเน้นที่มโนทัศน์ (Concept)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁷James Richard Bemis, "Geography in the Elementary School Social Studies Program," Dissertation Abstracts, Vol. 27, No. 4 (October, 1966), pp. 989-990.

¹⁸Mary A. Hepburn, "Teaching Geography Today," The Journal of Geography, Vol. 73 (September, 1974), pp. 44-47.

ให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ แต่การสอนมโนทัศน์จำเป็นต้องให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เฮปเบอร์น ยังได้เสนอแนะให้ศึกษาองค์ประกอบทางด้านภูมิศาสตร์ สังคมการเมือง เศรษฐกิจ รวมทั้งประวัติศาสตร์ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของมนุษย์ การสอนจำเป็นต้องให้เด็กได้ประสบการณ์จริง และควรสำรวจความพร้อมของอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ก่อน แล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย